

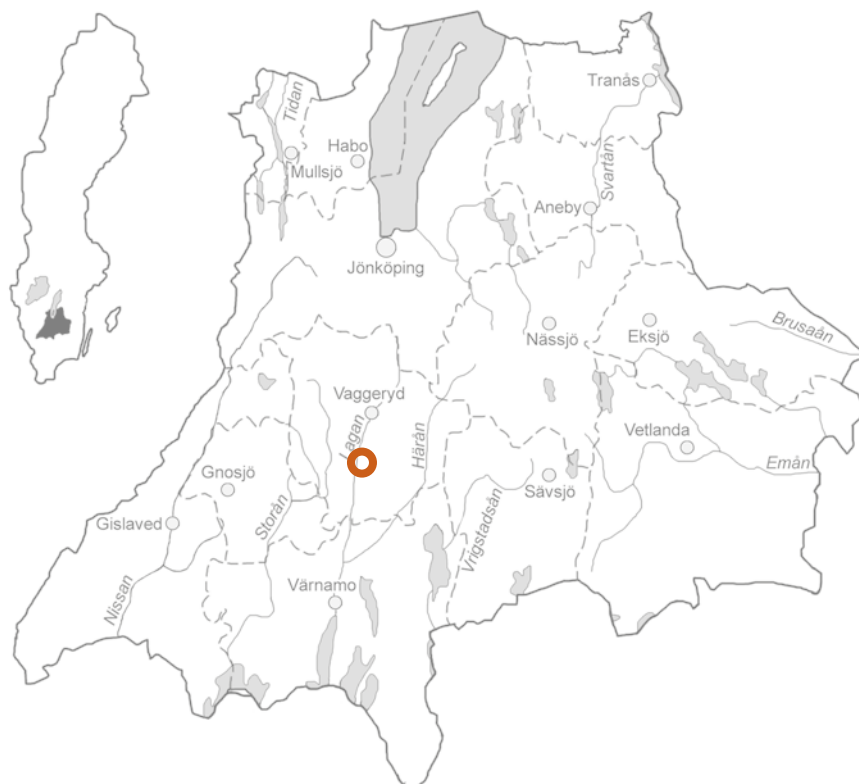
Skillingarydslägren, byggnad 146

Antikvarisk medverkan i samband med utvändigt ommålning
Tofteryds socken i Vaggeryds kommun, Jönköpings län

Skillingarydslägren, byggnad 146

Antikvarisk medverkan i samband med utvändigt ommålning
Tofteryds socken i Vaggeryds kommun, Jönköpings län

Jönköpings läns museums dnr: 143/2018
Fortifikationsverkets dnr: 445/2018
Riksantikvarieämbetets dnr: 2018-2560

Rapport och foto: Anders Franzén
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Tryck: Digital distribution

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2020

Innehåll

Inledning.....	5
Syfte.....	5
Historik.....	5
Beskrivning inför åtgärder.....	7
Vidtagna åtgärder.....	8
Sammanfattning.....	12
Administrativa uppgifter.....	12
Referenser.....	12
Arkiv.....	12
Otryckta källor.....	12
Tryckta källor och litteratur.....	12

Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Inledning

Riksantikvarieämbetet lämnade tillstånd till utvändigt ommålning med förändrad färgsättning på byggnad 146 på Skillingarydslägren den 2 juli 2018. Beslutet stadgar att arbetena skall följas av antikvarisk medverkan. Fortifikationsverket, som förvaltar byggnaden, har valt att anlita Jönköpings läns museum för antikvarisk medverkan. Handläggare har varit antikvarie Anders Franzén, som även sammanställt föreliggande rapport.

Arbetena genomfördes under perioden augusti 2018 till september 2019 och med slutbesiktning den 24 oktober 2019. Föreliggande rapport sammanfattar vad som framkom vid arbetena.

Syfte

Syftet med arbetena var att åtgärda de skador som målningsskiktet hade samt att genomföra en ny färgsättning i enlighet med ett tidigare program.

Syftet med antikvarisk medverkan var att precisera den nya färgsättningens kulörer och dokumentera de genomförda åtgärderna i allmänhet, men även att fånga upp eventuella kulturhistoriska iakttagelser.

Historik

Byggnad 146 på Skillingarydslägren stod ursprungligen på ett annat ställe inom lägerområdet. Byggnaden flyttades till sin nuvarande plats 1853 och troligen tillkom flygelutbyggnaderna samtidigt. Den stora, öppna verandan mellan dessa flyglar tillkom troligen något senare, antagligen under 1880- eller 1890-talen.

FAKTA

Antikvarisk medverkan

Antikvarisk medverkan innebär att en antikvarie deltar i en byggprocess. Denna medverkan kan omfatta rådgivning, deltagande i byggmöten och besiktningar, lämnande av detaljanvisningar, dokumentation och rapportering av byggnadshistoriska iakttagelser. Det är vanligen myndigheter som i sin tillståndsgivning beslutar att byggnadsarbeten skall följas av antikvarisk medverkan.

Byggnad 146 i äldre tid.

Ovan: Entrén och balkongen mot nordost inför ommålningen.

Ovan till höger: Den östra fasaden inför ommålningen. Färgsättningen i gult och vitt upplevdes som ohistorisk och ointressant.

Senare, allra senast 1916, uppfördes ett trapphus med en öppen veranda i byggnadens nordöstra hörn. Liksom den äldre verandan försågs även denna entré med figursågade detaljer.

Byggnaden har under lång tid använts som officersmäss och förläggingsbyggnad och den inköptes av officerskåren 1903.

Byggnaden genomgick en renovering 1980 och kanske är det då som de befintliga fönstren tillkom. Ett fönster tycks vara äldre att döma av de pressade vinkelbeslagen, troligen från 1920-talet. Detta fönster har foder som är försedda med gångjärn för nu borttagna luckor. Att bottenvåningens fönster var försedda med luckor framgår av äldre fotografier.

År 2007 genomfördes en del reparationer av trapphusets utvändiga snickerier. Samtidigt togs skivbeklädningen bort från entrédörrarna.

Verandan mot väster inför ommålningen.

Beskrivning inför åtgärder

Byggnaden är uppförd i två våningar med en fasad huvudsakligen klädd med locklistpanel med locklister vars framsida har en slät kant ytterst, men en rundning däremellan. Längs med övervåningens golvbjälklag löper en midjelist. Trapphuset i nordost har en fasad av liggande fasspontpanel. I trapphusets entré och i verandan finns det figursågade detaljer. Den östra fasaden är försedd med en utbyggd källarnedgång ned till en välvd källare.

Flertalet fönster är av fyrluftstyp med högt placerad tvärpost och en spröjs i de nedre bågarna. Bågbottenstyckena är försedda med en aluminiumlist vid kittkanten. Fodren är släta. Byggnaden har ett antal ingångar som har spegeldörrar och profilerade foder.

Byggnadens tak är ett sadeltak belagt med enkupiga tegelpannor. Byggnadskroppen vilar på en sockel murad av fältsten och delvis med en yta av puts.

Inför ommålningen hade byggnaden följande färgsättning:

Fasadpanel	gult
Listverk	gult
Fönster	vitt
Dörrar	vitt
Verandataket, undersida	vitt
Plåttak	svart
Sockel	grått

En del av den södra fasaden inför arbetena.

Ett fönster inför ommålningen.

Fönsterfodren hade kanter som var målade i färdigfärgen inför ommålningen. Detta är ett enklare sätt att måla, men nu målades även dessa kanter i foderkulören.

Vidtagna åtgärder

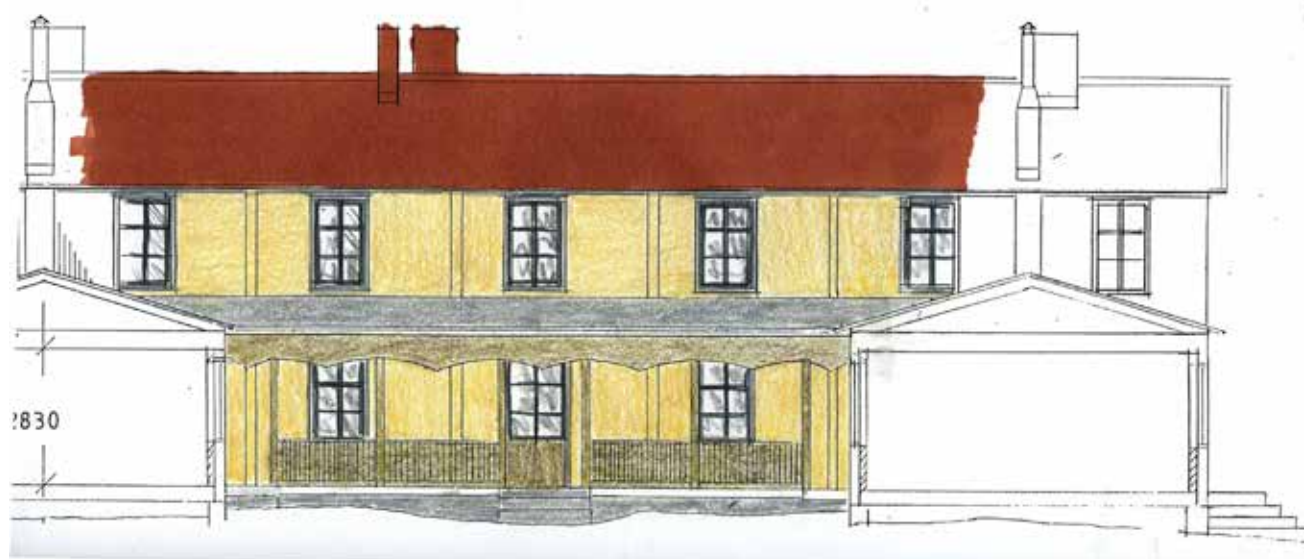
Inför ommålningen skrapades och rengjordes fasaden och dess snickerier. Enstaka delar av panelen hade rötskador och byttes ut mot likvärdigt trä.

Enstaka panelbrädor fick bytas inför målningsarbetena. Bytet skedde sparsamt och med ny hyvlad panel.

Ett program för förändrad färgsättning hade tagits fram 2004 av Jönköpings läns museum på uppdrag av Fortifikationsverket. Detta program baserades på äldre fotografier samt skrapprov och kulöranalyser av ett par av lägrens byggnader. Programmet föreslog en återgång till en färgsättning som byggnaden uppskattades ha omkring 1860. Målet var att genomföra ommålningen i enlighet med programmet, men för att försäkra sig om ett gott resultat genomfördes provmålning av ett fönster och fasaden. Provmålningen befäste kulörvalen, men avgränsning mm justerades något. Vid målningen användes således följande färgsättning:

Färgsättningsförslaget som togs fram 2004 föreslog en återgång till hur exteriören sett ut omkring 1860.

Fasaddel	kulör	Raa's färglikare
Fasadpanel	gul (guldocker)	4A-94
Takgesims, fönsterkarmar och foder	ljusgrå	6A-98
Fönsterbågar och poster	mörkgrå	4A-98
Ytterdörrar	bruna	3A-710
Verandasnickerier	ljusgrå	6A-98
Verandans fasade kanter	mörkgrå	4A-98
Pärilspons	vitaktig	NCS S 0502-Y
Vindskivor	ljusgrå	6A-98
Hängrännor	ljusgrå	6A-98
Stuprör	gul (som fasad)	4A-98
Fönsterbleck	ljusgrå	6A-98
Plåttak	svart	NCS S 9500-N

Vid ommålning av verandans inre delar framkom att ett parti över den mittre dörren var klätt med masonite, som hade bubblat sig. När denna revs framkom timmerstommen, som var målad i en grå kulör. Möjligen kan det ha funnits ett vitaktigt skikt under den gråa kulören. Denna gråa kulör upptäcktes på fler ställen: på verandastolparna, på källarnedgångens dörr och på andra ställen på fasadpanelen.

Vid målningen av bland annat foder bestämdes att fodrens yttre kanter mot omgivande panel skulle målas i fodrets kulör, vilket ofta inte görs nu för tiden. De flesta foder omgavs emellertid av locklister, som innebär att dessa yttre kanter inte är synliga.

Vid arbetena används linoljefärg (Engvall & Claesson, utvändigt linoljefärg), helt i enlighet med traditionella och relevanta material. Plåtytorna målades med en modifierad akrylfärg (AquaBarr MIR). Denna färgtyp valdes eftersom det befintliga målningsskiktet begränsade valet av färgtyp. Vid en framtida fullständig ommålning kan man överväga att använda system baserat på alkydoljefärg eller linoljefärg.

Ovan: Partiet över dörren med bubblig masonite.
Nedan: Bakom masoniten fanns timret som var gråmålat.

Inför ommålningen jämfördes den befintliga fasadkulören med den tilltänkta.

Provmålat fönster där posterna målades i foderfärgen. Detta ändrades sedan.

Skrapprov, verandan: ljusgrå.

Samma skrapprov, verandan ungefär NCS S 3010-R80B.

Skrapprov vid locklist: ljusgrå med blått inslag.

Skrapprov, verandan: ungefär NCS S 6005-Y20R.

Skrapprov, verandan: ljusare grå på stolpe, men något mörkare i fasning.

Till vänster: Källardörr med gråa färgspår.
Till vänster: I verandan har det vid något tillfälle varit målat med mörkare grå kulör.

Byggnad 146 efter ommålningen.

Byggnad 146 efter ommålningen.

Byggnad 146 efter ommålningen, trapphuset och entrén mot nordost.

Byggnad 146 efter ommålningen, verandans utsida och en flygelutbyggnad.

Byggnad 146 och dess veranda mot väster efter ommålningen. Den bärande konstruktionen är grå, medan takets undersida är vitaktig.

Den lilla källaren under byggnad 146 har en nedgång där timmerstommen är synlig och där finns inga spår av målning.

Det lilla källarutrymmet under byggnadens östra del. Här gjordes inga åtgärder.

Sammanfattning

Byggnad 146 på Skillingarydslägren är en officersmäss och förläggingsbyggnad. Under 2018 och 2019 målades byggnaden om utvändigt samtidigt som byggnaden fick en ny färgsättning. Denna färgsättning grundar sig på ett tidigare färgsättningsprogram som syftar till att återge byggnaden det utseende den hade omkring 1860.

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr:.....	2018-2560
Fortifikationsverkets dnr:.....	445/2018
Jönköpings läns museums dnr:.....	143/2018
Byggherre:.....	Fortifikationsverket
Projektledare:.....	Christian Persson, Fortifikationsverket
Målerientreprenör:.....	Fransson & Nordh Byggnads AB, Stockaryd
Antikvarisk medverkan:.....	Anders Franzén
Rapportansvarig:.....	Anders Franzén
Rapportgranskning:.....	Mikael Nordström
Län:.....	Jönköpings län
Kommun:.....	Vaggeryds kommun
Socken:.....	Tofteryds socken
Fastighetsbeteckning:.....	Lägrät 1:1

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Arkiv

Jönköpings läns museum (JLM)
Handlingar rörande Skillingarydslägren

Otryckta källor

Grandelius, Lennart (2007). *Dokumentation av utvändiga underhållsarbeten under hösten 2006 på det statliga byggnadsminnet byggnad 146 inom SKILLINGARYDS SKJUTFÅLT.*

Grandelius, Lennart (2014) *Statliga byggnadsminnet Västra Skillingarydslägrät, Vaggeryds kommun, Jönköpings län. Synpunkter på förslag till ny färgsättning av byggnaderna 146 och 147.*

Vårdprogram för Skillingarydslägren.

Tryckta källor och litteratur

Olsson, Margareta (2004). *Skillingaryds västra läger - Officersmässen, Nya officersmässen och Vaktbyggnaden. Färgundersökning och färgsättningsförslag.* Jönköpings läns museum, byggnadsvårdsrapport 2004:11.

En färgburk från ommålningen av fasadpanelen.

Byggnad 146 på Skillingarydslägren är en officersmäss och förläggingsbyggnad. Under 2018 och 2019 målades byggnaden om utvändigt samtidigt som byggnaden fick en ny färgsättning. Denna färgsättning grundar sig på ett tidigare färgsättningsprogram som syftar till att återge byggnaden det utseende den hade omkring 1860.

Föreliggande rapport sammanfattar vad som framkom vid arbetena.

